

ZARZĄDZENIE NR OA.0050.147.2016

BURMISTRZA MIASTA KOŁA

z dnia 27.10.2016r.

w sprawie ustalenia i wprowadzenia instrukcji BHP na obiekcie Krytej Pływalni w Kole

Na podstawie art.33 ust. 3 ustawy z dnia 08 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U.2016.446 ze zm.), i art. 237⁴ Kodeksu pracy w związku z § 41 ust. 1 rozporządzenia Ministra pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (t.j) Dz.U.2016.1666), zarządzam co następuje:

§ 1. Wprowadzam na obiekcie Krytej Pływalni w Kole i zobowiązuję do zapoznania się i stosowania instrukcje bezpieczeństwa i higieny pracy stanowiące załączniki do niniejszego zarządzenia:

1. Instrukcja BHP przy magazynowaniu i stosowaniu kwasu siarkowego w stacji uzdatniania wody – załącznik nr 1
2. Instrukcja BHP przy magazynowaniu i stosowaniu podchlorynu sodowego do uzdatniania wody – załącznik nr 2
3. Instrukcja wykonywania prac szczególnie niebezpiecznych na Krytej Pływalni w Kole – załącznik nr 3

§ 2. Nadzór nad realizacją powierzam Kierownikowi Wydziału ds. Obsługi Krytej Pływalni w Kole.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

BURMISTRZ
Stanisław Maciaszek

INSTRUKCJA BHP PRZY MAGAZYNOWANIU I STOSOWANIU KWASU SIARKOWEGO W STACJI UZDATNIANIA WODY

UWAGI OGÓLNE

1. Do pracy magazynowaniu i stosowaniu kwasu siarkowego może zostać dopuszczony pracownik, który:
 - a. posiada odpowiednie kwalifikacje,
 - b. został przeszkolony w zakresie technologii i obsługi urządzeń,
 - c. posiada aktualne badania lekarskie,
 - d. zapoznał się z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy,
 - e. przeszedł przeszkolenie ogólne,
 - f. przeszedł instruktaż stanowiskowy.
2. Pracownicy dokonujący przelewania kwasu siarkowego powinni być wyposażeni w ubrania kwasoodporne, rękawice kwasoodporne, celonowe osłony twarzy oraz fartuchy i buty kwasoodporne.
3. Pracownik jest obowiązany poinformować niezwłocznie swojego bezpośredniego przełożonego oraz służbę BHP o sytuacji, która może stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia.
4. W przypadku zaistnienia bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, pracownik ma obowiązek opuścić miejsce niebezpieczne i ostrzec o niebezpieczeństwie inne osoby zagrożone oraz powiadomić przełożonego.
5. Przełożony w razie stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia lub życia pracowników, podejmuje natychmiastowe działania w celu przerwania prac na terenie zagrożonym, a następnie przeprowadza ewakuację pracowników i ocenia stopień zagrożenia.
6. Na terenie magazynu mogą przebywać jedynie upoważnieni pracownicy.

WARUNKI BEZPIECZNEJ PRACY Z KWASEM SIARKOWYM

1. Każdy zbiornik stalowy z kwasem siarkowym powinien być wyposażony w specjalną tacę kwasoodporną, umieszczoną pod zbiornikiem, której pojemność jest co najmniej taka jak zbiornika z kwasem.
2. Zbiorniki stalowe powinny być wyposażone w sygnalizację stanu wewnętrznej powłoki izolacyjnej, wyprowadzoną na zewnątrz zbiornika.
3. Kwas siarkowy przechowywany w pojemnikach z tworzyw sztucznych lub w balonach ze szkła, szczelnie zamkniętych, składowanych w jednej warstwie. Balony ze szkła składowane dodatkowo na legarach drewnianych.
4. Pomieszczenia magazynowe kwasu siarkowego powinny być wyposażone w wentylację mechaniczną, zapewniającą co najmniej 5 wymian w ciągu godziny.
5. W pomieszczeniu magazynowym maksymalna ilość składowania kwasu siarkowego wynosi 800 kg.
6. W miejscu składowania i pobierania kwasu siarkowego powinien być umieszczony ratunkowy natrysk wodny.
7. Miejsca składowania kwasu siarkowego powinny być oznaczone i opisane zgodnie z obowiązującymi przepisami.
8. Temperatura przechowywania kwasu siarkowego nie powinna być niższa niż +5 C i nie wyższa niż +25 C.
9. Szyby w pomieszczeniach magazynowych powinny być zamalowane farbą ochronną.
10. Pojemnik z kwasem siarkowym należy chronić przed bezpośrednim narażeniem na promienie słoneczne.
11. Pojemniki z kwasem siarkowym składać w odległości nie mniejszej niż 1 m od grzejników.

12. Przy każdorazowym opuszczaniu magazynu należy bezzwłocznie i dokładnie umyć ręce i twarz, a używaną odzież ochronną oraz indywidualne środki ochrony odłożyć w wyznaczone miejsce.

CZYNNOŚCI ZABRONIONE

1. Wykonywanie pracy bez uwzględnienia wskazań zawartych w „karcie charakterystyki”.
2. Stosowanie niebezpiecznych metod pracy.
3. Przebywanie w magazynie kwasu siarkowego i pracy z kwasami siarkowymi bez odzieży kwasoodpornej oraz stosowania ochron osobistych. Fartuch powinien być wymiarowy i dopięty.
4. Zabrania się dopuszczania osób postronnych do wykonywanej pracy bez zgody przełożonego.
5. Zabrania się wykonywania jakichkolwiek prac będąc pod wpływem alkoholu, narkotyków, środków odurzających bądź silnych leków.
6. Zabrania się przebywania w magazynie w zewnętrznej odzieży osobistej.
7. Zabrania się spożywania posiłków w magazynie kwasu siarkowego oraz podczas pracy z kwasami siarkowymi.
8. Zabrania się na stanowisku pracy stosowania otwartego ognia

CZYNNOŚCI W RAZIE WYSTĄPIENIA AWARII

1. W razie stwierdzenia nieprawidłowości działania któregośkolwiek z urządzeń należy je bezzwłocznie zatrzymać poprzez wciśnięcie wyłącznika głównego lub awaryjnego. Ponowne uruchomienie urządzenia może nastąpić po ustaleniu i usunięciu przyczyny tego faktu.
2. O wszelkich usterkach i nieprawidłowościach w pracy urządzeń należy bezzwłocznie powiadomić przełożonego.
3. W przypadku zaistnienia zdarzenia pożarowego należy postępować zgodnie z instrukcją przeciwpożarową.
4. W przypadku wystąpienia zagrożenia chemicznych lub wybuchowych niezbędne jest natychmiastowe ewakuowanie osób zagrożonych i wdrożenie procedur dla takich wydarzeń. Z ustaleniami ww. procedur powinni być zapoznani wszyscy pracownicy wykonujący prace w rejonie zagrożenia.

UWAGI KOŃCOWE

1. Pracownik obsługujący specjalistyczny sprzęt i urządzenia powinien posiadać odpowiednie kwalifikacje i uprawnienia.
2. Wykorzystywane urządzenia elektryczne powinny być wyposażone w wyłącznik bezpieczeństwa, być odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed przypadkowym włączeniem.
3. Pracownik powinien być zapoznany z ryzykiem zawodowym na stanowisku pracy z uwzględnieniem zagrożeń czynnikami chemicznymi.

Zatwierdzam

27. 10. 2016

BURMISTRZ

(data i podpis)

Stanisław Maciaszek

INSTRUKCJA BHP PRZY MAGAZYNOWANIU I STOSOWANIU PODCHLORYNU SODOWEGO DO UZDATNIANIA WODY

1. Przy stosowaniu podchlorynu sodowego do uzdatniania wody może być zatrudniona osoba która:
 - ukończyła 18 lat
 - posiada ważne orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do pracy z podchlorynem sodowym,
 - została przeszkolona w zakresie BHP, ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności stosowania środków zabezpieczających, ratowania i udzielania pierwszej pomocy oraz zachowania się w sytuacjach awaryjnych.
2. Pracownik jest obowiązany poinformować niezwłocznie swojego bezpośredniego przełożonego oraz służbę BHP o sytuacji, która może stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi.
3. W przypadku zaistnienia bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzi, pracownik ma obowiązek opuścić miejsce niebezpieczne i ostrzec o niebezpieczeństwie inne osoby zagrożone oraz powiadomić przełożonego.
4. Przełożony w razie stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia pracowników podejmuje natychmiastowe działanie w celu przerwania prac na terenie zagrożonym, a następnie przeprowadza ewakuację pracowników i ocenia stopień zagrożenia.
5. W pomieszczeniach magazynowania podchlorynu sodowego nie mogą być urządzone stałe stanowiska pracy.
6. Obiekty lub pomieszczenia przeznaczone do przechowywania i użytkowania podchlorynu sodowego należy wyposażać w umywalkę, punkt poboru wody oraz w apteczkę pierwszej pomocy.
7. Wszelkie prace związane z używaniem podchlorynu sodowego, z wyjątkiem prac w zbiornikach, powinny być wykonywane przez zespoły dwuosobowe.
8. Palenie tytoniu w pomieszczeniach gdzie jest składowany lub stosowany podchloryn sodowy jest kategorycznie zabronione.
9. Pomieszczenie magazynowe podchlorynu sodowego powinny być wyposażone w odrębne wejścia z zewnątrz budynku.
10. Temperatura w pomieszczeniach z podchlorynem sodowym powinna być nie niższa niż +5°C i nie wyższa niż +25°C.
11. Pojemniki z podchlorynem sodowym należy chronić przed światłem słonecznym.
12. Szyby w pomieszczeniach magazynowych powinny być zamalowane farbą ochronną.
13. Podchloryn sodowy należy przechowywać w pojemnikach z tworzyw sztucznych lub w balonach z ciemnego szkła.
14. Pomieszczenia w których jest stosowany i przechowywany podchloryn sodowy, powinny być wyposażone w wentylację naturalną i mechaniczną, umożliwiającą co najmniej 5 wymian powietrza w ciągu godziny.
15. Pojemniki z podchlorynem sodowym o pojemności 100 dcm należy przewozić na specjalnie przystosowanych do tego wózkach, a do ich opróżniania należy stosować ręczne pompki. Pojemniki o większej pojemności należy opróżniać za pomocą stałej instalacji pompowej.
16. Pracownicy dokonujący przelewania podchlorynu sodowego powinni być wyposażeni w ubrania kwasoodporne, cellonowe osłony twarzy oraz fartuchy i buty kwasoodporne.
17. Do obsługi i konserwacji chloratorów na podchloryn sodowy dopuszcza się obsługę dwuosobową wyposażoną w maski przeciwgazowe z pochłaniaczami par kwaśnych.
18. Pojemniki z podchlorynem sodowym należy składać w odległości nie mniejszej niż 1m od grzejników.
19. Pojemniki z podchlorynem sodowym nie mogą być transportowane i magazynowane razem z materiałami wybuchowymi, gazami sprężonymi i ciekłymi, olejami, kwasami oraz środkami żrącymi.
20. W pomieszczeniu magazynowym maksymalna ilość składowania podchlorynu sodowego wynosi 1.120 kg.
21. Pojemniki z podchlorynem sodowym nie mogą być składowane razem z materiałami niebezpiecznymi: materiały palne, silne kwasy, reduktory, związki organiczne, aminy, sole amonowe, celuloza, metale lekkie: cynk, cyna, glin i ich stopy, metale ciężkie: nikiel, chrom, mangan, żelazo.

Zatwierdzam

BURMISTRZ

27. 10. 2016

(data i podpis)

Stanisław Maciaszek

INSTRUKCJA WYKONYWANIA PRAC SZCZEGÓLNIE NIEBEZPIECZNYCH NA PŁYWALNI MIEJSKIEJ W KOLE

1. Pojęcie prac szczególnie niebezpiecznych, podstawa prawna opracowania.

DEFINICJA: Prace szczególnie niebezpieczne - to prace o zwiększonym zagrożeniu lub wykonywane w utrudnionych warunkach, uznane za takie przez przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy lub instrukcje eksploatacji urządzeń i instalacji bądź przez pracodawcę.

Przez prace szczególnie niebezpieczne rozumie się:

- roboty budowlane, rozbiórkowe, remontowe i montażowe prowadzone bez wstrzymania ruchu zakładu pracy lub jego części,
- prace w zbiornikach, kanałach, wnętrzach urządzeń technicznych i w innych niebezpiecznych przestrzeniach zamkniętych,
- prace przy użyciu materiałów niebezpiecznych,
- prace na wysokości
- prace określone jako szczególnie niebezpieczne w innych przepisach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy lub w instrukcjach eksploatacji urządzeń i instalacji,

Prace szczególnie niebezpieczne to prace, gdzie ryzyko wypadkowe jest większe niż przy pracach innego rodzaju w związku z:

- właściwościami pożarowymi i wybuchowymi surowców, półproduktów lub innych substancji używanych w procesie technologicznym, transporcie, magazynowaniu itp.;
- pracą poniżej gruntu czy pod ziemią;
- pracą na wysokości;
- pracą z prądem elektrycznym;
- pracą wewnątrz zbiorników;

- właściwościami żrącymi i toksycznymi surowców, półproduktów lub innych substancji używanych w procesie technologicznym, transporcie, magazynowaniu itp.

Pracodawca jest obowiązany do ustalenia i aktualizowania wykazu prac szczególnie niebezpiecznych występujących w zakładzie pracy oraz powinien określić szczegółowe wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych, a zwłaszcza zapewnić:

- bezpośredni nadzór nad tymi pracami wyznaczonych w tym celu osób;
- odpowiednie środki zabezpieczające;
- instruktaż pracowników obejmujący w szczególności:
 - imienny podział pracy,
 - kolejność wykonywania zadań,
 - wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy przy poszczególnych czynnościach.

Do wykonywania prac szczególnie niebezpiecznych będą uprawnieni pracownicy:

- bez przeciwwskazań lekarskich;
- pełnoletni;
- dodatkowo przeszkoleni w zakresie bezpieczeństwa przy tych pracach;
- posiadający dodatkowe uprawnienia wymagane przy niektórych rodzajach prac szczególnie niebezpiecznych (używanie do pracy aparatów tlenowych i na sprężone powietrze, używanie odzieży gazoszczelnej, obsługa środków transportu mechanicznego itd.).

2. Rodzaje prac szczególnie niebezpiecznych.

Prace w zbiornikach przelewowych.

Przepisy niniejszej części dotyczą pracy w zbiornikach przelewowych stacji uzdatniania wody basenowej.

§ 1

1. Podjęcie i prowadzenie pracy w zbiornikach może nastąpić jedynie na podstawie pisemnego pozwolenia wydanego w trybie ustalonym przez pracodawcę.

2. Przy pracach w zbiornikach należy zapewnić stały nadzór. Osoba wydająca polecenie wykonania takiej pracy powinna sprawdzić, czy przygotowania organizacyjne i techniczne zapewniają bezpieczeństwo pracownikom podczas wykonywania pracy.

3. W czasie pracy w zbiorniku należy zapewnić możliwość udzielenia pracownikowi natychmiastowej pierwszej pomocy w razie nagłej potrzeby lub wypadku.

§ 2

1. Prace w zbiornikach mogą być podjęte i prowadzone po spełnieniu następujących wymagań:

- a) zbiornik należy opróżnić poprzez całkowity spust wody;
- b) odłączyć dopływ do zbiornika materiałów, substancji i czynników z innych zbiorników, przewodów, aparatury itp.;
- c) temperatura powietrza w zbiorniku powinna być równa temperaturze otoczenia;
- d) zapewnienie niezbędnych środków ochrony zbiorowej lub/i indywidualnej.

§ 3

Bezpośrednio przed przystąpieniem pracowników do pracy w zbiorniku osoba kierująca pracownikami jest obowiązana poinformować ich o:

1. zakresie pracy, jaką mają wykonać;
2. rodzaju zagrożeń, jakie mogą wystąpić;
3. niezbędnych środkach ochrony zbiorowej i indywidualnej oraz o sposobie ich stosowania;
4. sposobie sygnalizacji między pracującymi wewnątrz zbiornika a asekurującymi ich na zewnątrz zbiornika;
5. postępowaniu w razie wystąpienia zagrożenia.

§ 4

1. Pracownik lub pracownicy wykonujący pracę wewnątrz zbiornika powinni być asekurowani co najmniej przez jedną osobę znajdującą się na zewnątrz. Osoba asekurująca powinna być w stałym kontakcie z pracownikami znajdującymi się wewnątrz zbiornika oraz mieć możliwość niezwłocznego powiadomienia innych osób mogących, w razie potrzeby, niezwłocznie udzielić pomocy.

2. Pracownik wchodzący do wnętrza zbiornika powinien być wyposażony w odpowiednie środki ochrony indywidualnej, a w szczególności:
 1. odzież ochronną,
 2. sprzęt ochronny układu oddechowego.
3. Wyposażenie w środki ochrony indywidualnej osoby asekurującej powinno być takie, jak wyposażenie pracowników wchodzących do wnętrza zbiornika.

§ 5

1. Wnętrze zbiornika powinno być oświetlone przy użyciu źródła światła elektrycznego o bezpiecznym napięciu.
2. Transport narzędzi, innych przedmiotów i materiałów wewnątrz zbiornika powinien odbywać się w sposób nie stwarzający zagrożeń i uciążliwości dla zatrudnionych tam pracowników.

Prace przy użyciu materiałów niebezpiecznych.

Materiałami niebezpiecznymi w rozumieniu rozporządzenia są w szczególności substancje i preparaty chemiczne zaliczone do niebezpiecznych, zgodnie z przepisami w sprawie substancji chemicznych stwarzających zagrożenia dla zdrowia lub życia.

§ 6

1. Pracodawca jest obowiązany informować pracowników o właściwościach fizycznych, chemicznych i biologicznych stosowanych w zakładzie pracy materiałów, półfabrykatów i wyrobów gotowych oraz o stopniu ich szkodliwości dla zdrowia pracowników, a także o sposobach bezpiecznego ich stosowania oraz postępowania z nimi w sytuacjach awaryjnych.
2. Materiały niebezpieczne należy przechowywać w miejscach i opakowaniach przeznaczonych do tego celu i odpowiednio oznakowanych.
3. W czasie transportu, składowania i stosowania materiałów niebezpiecznych należy stosować odpowiednie środki ochrony zbiorowej i indywidualnej - chroniące pracowników przed szkodliwym lub niebezpiecznym działaniem tych materiałów.

§ 7

1. Przy przechowywaniu ciekłego materiału niebezpiecznego w stałych zbiornikach należy:
 - stosować odpowiednie zabezpieczenia przed rozlewaniem i rozprzestrzenianiem się zawartości zbiornika w razie jego uszkodzenia, jak np. wanny, rynny, koryta, zbiorniki rezerwowe,
 - zapewnić urządzenie do bezpiecznego pomiaru ilości cieczy zawartej w zbiorniku,
 - uniemożliwić dostęp osób niepowołanych do miejsc, w których znajdują się zbiorniki.

§ 8

Szczegółowe warunki przechowywania, transportu i zastosowania materiałów niebezpiecznych określają odpowiednie, odrębne przepisy.

Prace na wysokości.

Praca na wysokości to praca wykonywana na powierzchni znajdującej się na wysokości co najmniej 1,0 m nad poziomem gruntu lub podłogi. Do pracy na wysokości nie zalicza się pracy na powierzchni, niezależnie od wysokości, na jakiej się znajduje, jeżeli powierzchnia ta:

- osłonięta jest ze wszystkich stron do wysokości co najmniej 1,5 m pełnymi ścianami lub ścianami z oknami oszklonymi,
- wyposażona jest w inne stałe konstrukcje lub urządzenia chroniące pracownika przed upadkiem z wysokości.

Na powierzchniach wzniesionych na wysokość powyżej 1,0 m nad poziomem podłogi lub ziemi, na których w związku z wykonywaną pracą mogą przebywać pracownicy, lub służących jako przejścia, powinny być:

- zainstalowane balustrady składające się z poręczy ochronnych umieszczonych na wysokości co najmniej 1,1 m;
- krawężniki o wysokości co najmniej 0,15 m;
- pomiędzy poręczą i krawężnikiem powinna być umieszczona w połowie wysokości poprzeczka lub przestrzeń ta powinna być wypełniona w sposób uniemożliwiający wypadnięcie osób.

W przypadku, gdy poczynania techniczne i organizacyjne nie mogą zapewnić pełnego bezpieczeństwa pracy na wysokości, należy bezwzględnie stosować właściwe środki ochrony indywidualnej, a przede wszystkim sprzęt chroniący przed upadkiem z wysokości, tj.: szelki bezpieczeństwa stosowane w połączeniu z linką mocowaną do uchwytu, a często także z urządzeniem samohamownym tzw. aparatem bezpieczeństwa lub amortyzatorem włókienniczym oraz hełmy ochronne. Wybór właściwego sprzętu oraz zakres jego stosowania powinien być uzależniony od rodzaju robót, a także od stopnia zagrożenia zdrowia i życia na stanowisku pracy.

1. Pracodawca zlecając wykonywanie prac na wysokości powinien określić szczegółowe wymagania bhp przy ich wykonywaniu, a w szczególności zapewnić:
 - bezpośredni nadzór nad tymi pracami przez wyznaczone w tym celu osoby;
 - odpowiednie środki zabezpieczające;
 - instruktaż na stanowisku pracy.

2. Prace na wysokości powyżej 2 m, przy których wymagane jest stosowanie środków ochrony indywidualnej przed upadkiem z wysokości, muszą być wykonywane przez co najmniej 2 osoby.

Do pracy na wysokości można dopuścić wyłącznie pracownika posiadającego orzeczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania takiej pracy.

§ 9

Prace na wysokości mogą być wykonywane między innymi z poziomu odpowiednio wyniesionych podestów stałych, rusztowań, drabin.

§ 10

Osoby wykonujące prace na wysokości powinny być zabezpieczone przed upadkiem z wysokości przez zastosowanie środków ochrony zbiorowej i indywidualnej. Najbardziej powszechnym zabezpieczeniem pracujących z podestu jest balustrada składająca się z deski krawężnikowej o wysokości 0,15 m i poręczy ochronnej na wysokości 1,1 m. Wolna przestrzeń między deską a poręczą powinna być wypełniona tak, aby uniemożliwiało to wypadnięcie osób, np. przez zamontowanie siatki ochronnej lub poprzeczek. Prace

z podestów powinny być organizowane i wykonywane w sposób nie zmuszający pracownika do wychylania się poza poręcz balustrady lub obrys urządzenia, na którym stoi. Indywidualnymi środkami ochrony przed upadkiem z wysokości są w szczególności:

- szelki bezpieczeństwa;
- linki bezpieczeństwa;
- inne środki chroniące przed upadkiem.

Prace na drabinach:

1. Przy użyciu drabin przenośnych niedopuszczalne jest w szczególności:
 - stosowanie drabin posiadających jakiegokolwiek uszkodzenia;
 - używanie drabiny rozstawnej jako przystawnej;
 - ustawianie drabiny na niestabilnym podłożu;
 - opieranie drabiny przystawnej o śliskie płaszczyzny, obiekty lekkie lub wywrotne;
 - stawianie drabiny przed zamkniętymi drzwiami, jeżeli nie są one zamknięte na klucz od strony ustawionej drabiny;
 - ustawianie drabin w bezpośrednim sąsiedztwie maszyn i innych urządzeń, w sposób stwarzający zagrożenie;
 - wchodzenie i schodzenie z drabiny plecami do niej;
 - przenoszenie drabiny o długości powyżej 4 m przez jedną osobę;
2. Drabina przystawna powinna wystawać ponad powierzchnię, na którą prowadzi, co najmniej 0,75 m, a kąt jej nachylenia powinien wynosić od 65 do 75°;

Zatwierdzam

BURMISTRZ

Stanisław Maciaszek

(data i podpis)